

Vent bare *Om trusler og truende sprog i to danske stalkingsager*

Sofie Meyer
Københavns Universitet
tzd475@alumni.ku.dk/sofiestanleymeyer@gmail.com

og

Anna Olsen
Københavns Universitet
bmw865@alumni.ku.dk/nesloanna@gmail.com

Abstract

The purpose of this article is to clarify the expression and content in selected threats in stalking cases and examine what kind of grammatical and lexical markers that constitute threats and threatening language. This article is a case study with a grammatical and pragmatic linguistic analysis of a data set that consists of written communication from two Danish stalking cases. In the first case the stalker has been convicted in court and in the second case there has been no charges filed.

The analysis is based on Gales' theory (2015) on stance as indicators of a speaker's emotion, judgment, intent or feelings towards a recipient or a proposition. We also use theory on what constitutes a threat (Fraser 1998), theory on speech acts and felicity conditions (Searle 1969, 1976) and theory on politeness and politeness strategies (e.g. Brown & Levinson 1987) to aid us determine how the threats and threatening language function.

Our analysis concludes that there is a profound difference in the threats' expression and content between the two stalking cases.

1. Indledning

Dansk Stalking Center definerer stalking som “en systematisk række af kontaktforsøg og adfærd, som er uønsket og vedvarende og som opleves grænseoverskridende og intimiderende for den udsatte” (Dansk Stalking Center). Kontaktforsøgene kan bestå af bl.a. telefonopkald, sms'er, overvågning, digital chikane m.m. Dansk Stalking Center skønner, at omkring 100.000 danskere hvert år bliver stalket.

Kun få stalkingsager kommer for retten i Danmark, da stalking kan være svært at bevise. For hvornår er noget stalking? I sig selv er 100 uønskede telefonopkald og sms'er ikke ulovligt. Stalking er ikke juridisk defineret i dansk lovgivning, men er dog medtaget som skærpende omstændighed i loven om “tilhold, opholdsforbud og bortvisning”, som trådte i kraft i 2012 (Retsinformation 2012).

Trusler kan være et led i stalking, og de kan fremføres både direkte og indirekte. Trusler set fra et sprogvidenskabeligt perspektiv er ikke et veletableret forskningsfelt internationalt (Christensen & Bojsen-Møller 2019: 208). I Danmark stammer det meste forskning i trusler fra et forskningsprojekt på Københavns Universitet, som har til formål at afdække trusler som sprog og genre (Københavns Universitet 2018). Det underbelyste forskningsfelt og den manglende anerkendelse af stalking i en juridisk sammenhæng er motivationen for vores undersøgelse.

I denne artikel ser vi nærmere på skriftlige beskeder fra to forskellige danske stalkingsager. Gennem en nærsproglig analyse af de to datasæt vil vi klarlægge truslernes indhold og udtryk og undersøge, hvilke slags grammatiske og leksikalske markører der gør sproget truende. Vi vil derudover sammenligne truslernes mest karakteristiske sproglige træk i de to datasæt. I det følgende vil vi definere begreberne trusler og truende sprog, beskrive vores datamateriale samt analysere udvalgte skriftlige beskeder. Til slut vil vi diskutere forskellene på de to datasæt.

2. Trusler og truende sprog

I vores analyse skelner vi mellem trusler og truende sprog. I de følgende afsnit vil vi redegøre for, hvad vi definerer som en trussel, samt udvalgte teoretiske begreber, der kan medvirke til, at (dele af) en tekst bliver opfattet som truende. Dette indbefatter en beskrivelse af truslen som sproghandling, trusselskriterier, indirekte trusler, afsenderholdning og (u)høflighed.

2.1. Hvad er en trussel?

2.1.1. TRUSLEN SOM SPROGHANDLING

I undersøgelsen tager vi udgangspunkt i truslen som en sproghandling efter Austin (1997) og Searle (1969, 1976). Det vil sige, at truslen er en kommunikativ handling, der defineres dels ud fra afsenderen og dennes intention med ytringen (illokutionen), og dels ud fra modtageren og den virkning, som sproghandlingen har på modtagerens følelser, holdninger eller handlinger (perlokutionen) (Austin 1997: 124). Ifølge Searle har illokutionære sproghandlinger ikke naturligt en tilhørende perlokutionær værdi, hvilket vil sige, at de ikke naturligt har én given virkning på modtageren (Searle 1976: 3). Den perlokutionære værdi af en illokutionær sproghandling afhænger af konteksten, afsenderen og modtagerens tilhørsforhold, samt hvorvidt afsenderen har en intention om at påvirke modtageren på en bestemt måde.

Searle inddeler illokutionære sproghandlinger i fem typer: *Assertiver* (at udtrykke at man tror, noget er sandt), *direktiver* (at udtrykke et ønske om, at nogen gør noget), *kommissiver* (at udtrykke en intention om at gøre noget), *ekspressiver* (at give udtryk for en følelsesmæssig tilstand) og *deklarativer* (at udføre en handling ved at navngive et forhold i verden) (Searle 1976: 10-15). I de fleste tilfælde er sproghandlingen dog ikke ekspliciteret, hvorfor man skelner mellem direkte og indirekte sproghandlinger. Ved direkte sproghandlinger stemmer form og indhold overens (f.eks. når der fremsættes et direktiv med en imperativistisk ytring), imens indhold og form ikke stemmer overens ved indirekte sproghandlinger (f.eks. er den indirekte sproghandling i spørgsmålet “Kan du nå saltet?” et direktiv). Dvs. at der ved indirekte sproghandlinger er en forskel på den bogstavelige

sproghandling og den intenderede sproghandling. Indirekte sproghandlinger skal derfor forstås ud fra den sammenhæng, de fremgår i.

Searle opstiller en række vellykkethedsbetingelser for sproghandlinger, nemlig om det propositionelle, det forberedende, oprigtighed og det essentielle (Searle 1969: 66-67). For at vellykkethedsbetingelsen om det propositionelle kan opfyldes, skal deltagerne forstå sprog og ikke opføre sig som skuespillere. Forberedelsesbetingelserne kræver, at talerens autoritet og omstændighederne ved sproghandlingen er passende (f.eks. kan kun en præst døbe et barn). Oprigtighedsbetingelserne kræver, at taleren skal have en oprigtig intention om at udføre handlingen (en uoprigtig intention vil ikke forhindre handlingen i at blive udført, men vil føre til misbrug af sproghandlingen, f.eks. ved tomme løfter eller løgne). Og endelig betyder de essentielle vellykkethedsbetingelser, at man påtager sig en forpligtelse ved at udtale en ytring. Hvis man senere handler i modstrid med dette, bryder man disse forpligtelser.

Tabel 1 illustrerer vellykkethedsbetingelserne for en trussel ud fra Searles beskrivelse af kommissiver (Searle 1976: 11-12):

Tabel 1: Vellykkethedsbetingelser for en trussel (Christensen & Bojsen-Møller 2019: 216)

Vellykkethedsbetingelser	Indhold ved en trussel
Propositionel	Afsender A udsiger U en fremtidig handling H om sig selv
Forberedende	i) A er i stand til at udføre H ii) Modtager M tror under alle omstændigheder ikke, at H ville blive udført iii) Modtager M ønsker ikke at A udfører H ¹
Oprigtighed	A har faktisk til hensigt at udføre H
Essentiel	U tæller som en forpligtelse fra A til at udføre H

2.1.2. KRITERIER FOR TRUSLER

Fraser (1998) er en af dem, der har arbejdet mest indgående med truslen som sproghandling. Han angiver følgende kontekstuafhængige definition af truslen:

- ... the speaker must intend to express by way of what is said
1. the intention to personally commit an act (or to see that someone else commits the act);
  2. the belief that the results of that act will affect the addressee in an unfavourable way;
  3. the intention to intimidate the addressee through the awareness of the intention in 1.
- (Fraser 1998: 171)

¹ Inddelingerne i), ii) og iii) er vores tilføjelser.

Ifølge Fraser er de tre væsentligste kriterier for, at noget kan betegnes som en vellykket trussel, altså, at afsender skal tage ansvar for udførelsen af en (uønsket) *handling*, som vil påvirke modtager *negativt*, og hensigten med truslen skal være at *skræmme* modtager.

Der er lighed mellem del iii) af den forberedende vellykkethedsbetingelse for truslen (at modtageren ikke ønsker, at afsenderen udfører handlingen) og Frasers andet kriterium (at handlingen vil påvirke modtageren negativt). Når vi i analysen fremover nævner, at Frasers andet kriterium bliver opfyldt, mener vi i de tilfælde også, at del iii) af den forberedende vellykkethedsbetingelse bliver opfyldt.

I Frasers trusselsdefinition er fokus primært på afsenderens intention, altså på den illokutionære værdi i truslen, mens truslens perlokutionære effekt hos modtageren er underordnet: ”The act of threatening does not depend on intimidating the addressee for its success” (Fraser 1998: 162). Ifølge Fraser afhænger en trussel altså ikke af hvad dens perlokutionære effekt er, men hvad afsenderens intention er. Det kan dog være vanskeligt at afgøre, hvad den præcise afsenderintention er, og i den danske trusselsparagraf, § 266 i Straffeloven, er der taget højde for dette, da afsenderintentionen er udeladt. Der henvises i stedet til, at truslen skal være generelt ”egnet til hos nogen at fremkalde alvorlig frygt” (Straffeloven § 266). Paragraffen tager således ikke højde for den faktiske perlokutionære effekt hos den specifikke modtager, men hos modtagere generelt.

2.1.3. INDIREKTE TRUSLER

Selvom der findes klare trusselsdefinitioner, kan det være svært at bedømme, om en trussel faktisk er blevet ytret – især fordi vi i de fleste tilfælde ikke kender afsenderens præcise intentioner. Derudover er der forskel på, hvor direkte eller indirekte trusler er, og det er sjældent, at den uønskede handling og hensigten med at skræmme er nævnt eksplicit i ytringen. Derfor er det ofte nødvendigt at kigge på ytringens kontekst for at afgøre, om en trussel er blevet kommunikeret (Fraser 1998: 169). Konteksten kan både være (1) den situationelle kontekst, f.eks. handlinger, afsenderen tidligere har udført og som har været rettet mod modtageren, og (2) konteksten, dvs. de øvrige beskeder, som afsenderen har skrevet til modtageren (Christensen & Bojsen-Møller 2019: 207).

Gingiss (1986) og Yamanaka (1995) tager udgangspunkt i Searles teori om vellykkethedsbetingelser. Gingiss sammenligner dog indirekte trusler med indirekte anmodninger, imens Yamanaka analyserer indirekte trusler som kommissiver (det at udtrykke en intention om at gøre noget). Ifølge både Gingiss og Yamanaka kan man fremsætte en indirekte trussel ved at henvise til en eller flere af dens vellykkethedsbetingelser, f.eks. afsenderens evne til at udføre en handling. At henvise til én vellykkethedsbetingelse kan altså være nok til at fremsætte en trussel.

Vi anser overordnet set trusler som ytringer, hvori der nævnes en fremtidig handling, som kan have en negativ påvirkning på modtageren. Handlingen og hvem der udfører handlingen, kan være implicit eller eksplicit formuleret. Vi vil i vores analyse anvende denne definition af trusler, som dels er skabt ud fra Frasers tre kriterier, dels ud fra vellykkethedsbetingelserne for en trussel (se

tabel 1). Vi forventer, at beskederne i vores to datasæt vil være mere eller mindre indforståede, eftersom de kommer fra stalkingsager, hvor de involverede parter har haft et interpersonelt forhold. Vi regner derfor med at se flest eksempler på indirekte trusler, dvs. hvor et eller flere trusselskriterier enten er udeladt eller skjult, i modsætning til direkte trusler, dvs. trusler hvor alle trusselskriterier opfyldes eksplicit.

2.2. *Truende sprog*

Det sprog, som ikke i sig selv indeholder en trussel, men som kan forstærke trusler eller have en ubehagelig effekt på modtageren, kalder vi for truende sprog. I vores analyse fokuserer vi på, hvordan afsenderholdning (*stance*) og (u)høflighed kommer til udtryk i truende sprog.

2.2.1. AFSENDERHOLDNING

Stalkingofre oplever ofte et højt niveau af frygt, dels grundet den oftest hyppige mængde af trusler, dels grundet det interpersonelle forhold mellem afsender og modtager. Alligevel er stalking svært at retsforfølge, bl.a. fordi stalkerens hensigt om at skræmme og forårsage psykisk vold ofte er skjult (Gales 2015a: 171). En måde, hvorpå en person kan udtrykke sine følelser om eller holdninger til en modtager eller en sag, kaldes afsenderholdning (eng. *stance*). Stance manifesteres gennem grammatiske markører, som hyppigst udgøres af modale, verbale og adverbialle udtryk for vilje, overbevisning og forudsigelse (Gales 2015a: 173). Gales viser, at truende sprog ofte er mættet med stancemarkører (Gales 2015b: 7).

Sprogligt kan stance manifesteres på tre måder: Ved *paralingvistisk* stance (dvs. kommunikative virkemidler udover ord), som bl.a. er brugen af akronymer, emotikoner, gentagende tegnsætning og versalering i skrift; *leksikalsk* stance, som oftest udtrykkes gennem indholdsord (substantiver, verber og adjektiver), og *grammatisk* stance, som særligt udtrykkes gennem adverbialer og modalverber (Gales 2015: 175-176). Adverbialer og modalverber falder typisk ind under tre semantiske kategorier: Epistemisk stance, som viser afsenderens forpligtelse til eller vished om en sag (f.eks. adverbialet *måske*); holdningsmæssig stance, som henviser til afsenderens attitude, følelser, vurderinger eller forventninger (f.eks. adverbialet *uheldigvis*); og stilistisk stance, der beskriver den måde, hvorpå information præsenteres på eller skal forstås (f.eks. *ærlig talt*) (Ibid.: 178-179).

I begge vores datasæt har de involverede parter været i et intimt forhold, hvorfor vi vil undersøge brugen af stance i beskederne.

2.2.2. (U)HØFLIGHED

Brown og Levinson (1987) har udarbejdet en række såkaldte *off-record*-strategier, som beskriver anvendelsen af indirekte sproghandlinger. Disse bygger på antagelsen om, at mennesker har et selvbillede, et *face*, og at enhver form for kommunikation involverer strategier til at opretholde, styrke, begrænse eller skade dette face. Brown og Levinson argumenterer på baggrund af dette for, at der findes to slags face; et negativt face og et positivt face (Brown & Levinson 1987: 322). Det negative face omhandler menneskers ønske om at kunne handle frit, imens det positive face omhandler menneskers ønske om, at andre mennesker finder deres person, holdninger og værdier

acceptable og ønskværdige. Negative høflighedsstrategier er baseret på undgåelse, dvs. at man ikke vil pålægge andre mennesker noget, og positive høflighedsstrategier er baseret på tilnærmelse, dvs. det at påskønne andre mennesker og deres holdninger og værdier (Ibid.: 328). Muschalik (2018) argumenterer for, at trusler kan ses som en form for verbal uhøflighed, og at denne uhøflighed i høj grad udgøres af face-truende strategier (Muschalik 2018: 25).

Da truende sprog påvirker modtageren negativt, forventer vi at se eksempler på negative høflighedsstrategier, da disse indirekte kan krænke modtagerens selvbillede og på den måde skabe en negativ indvirkning, uden at afsenderen behøver at kommunikere en trussel. Vi forventer også at se eksempler på positive høflighedsstrategier, da afsenderen bevidst kan benytte sådanne høflighedsstrategier for at nedtone en trussel eller det truende sprog.

3. Data og metode

Vi tager analytisk afsæt i den danske variant af funktionel lingvistik, hvor sprogets funktion er et centralt spørgsmål, dvs. hvilke kommunikative effekter forskellige sproglige valg har (Harder 2006: 96). Vi analyserer de sproglige data som et produkt af bevidste valg, og vi vil beskrive, hvordan teksterne virker på baggrund af de valg, der er blevet taget. Vi foretager en nærsproglig semantisk og pragmatisk analyse, hvori vi gennemgår de skriftlige beskeder fra ord til ord og fra sætning til sætning.

Vores undersøgelse tager udgangspunkt i datasæt fra to meget forskellige stalkingsager. Den største forskel på de to stalkingsager er, at den ene sag har været for retten (sagen fra Karnov Online), hvor den tiltalte blandt andet blev dømt for trusler, imens den anden stalkingsag ikke har ført til sigtelser (sagen fra forskningsprojektet). Det betyder, at vi forud for vores analyse vidste, at beskederne i datasættet fra Karnov allerede var blevet vurderet som trusler af retten, imens beskederne fra forskningsprojektet som udgangspunkt kun var blevet vurderet som trusler af modtageren af beskederne.

3.1. Data fra Karnovs onlineregister

Karnov Online er en online lovsamling, hvor man kan søge efter domsafsigelser inden for alle love og paragraffer (Karnov Online). Gennem en søgning på § 266 (trusler) samt § 21 (tilhold, opholdsforbud og bortvisning) på Karnov Online fremsøgte vi fire domme. Efter at have læst dommene igennem udvalgte vi en dom med titlen TfK2016.1312², da den indeholdt flest gengivne trusler (15 stk.). Vi startede med at læse alle beskeder i sagen og lave nogle overordnede, foreløbige sproglige analyser af beskederne, hvorefter vi læste hele dommen. Vi analyserede i alt syv beskeder fra dommen, som består af seks sms'er og en e-mail sendt fra den 13. august 2014 til den 22. oktober 2014. I denne artikel har vi medtaget de seks sms'er.

I dommen bliver den tiltalte i sagen omtalt T, og den forurettede omtalt F. Vi har valgt at bibeholde disse betegnelser i vores analyse. I sagen blev straffen udmålt til et års fængsel, hvoraf seks

---

² TfK står for Tidsskrift for Kriminalret, 2016 angiver årstallet for domsafsigelsen, og 1312 er sagsnummeret.

måneder var betinget. T blev kendt skyldig i ikke mindre end 252 gentagne henvendelser til ekskæresten F, efter et tilhold var givet. Henvendelserne bestod af overvågning, forfølgelse og kontakt. T blev kendt skyldig i overtrædelse af straffelovens § 266, § 261 og § 260, samt § 21 i loven om tilhold, opholdsforbud og bortvisning.

3.2. Data fra forskningsprojekt

I forbindelse med forskningsprojektet *Truslers sprog og genre* har projektleder Tanya Karoli Christensen fået tilsendt materiale fra en kvinde, der er offer for stalking. Vi har fået tilladelse til at undersøge materialet, som består af fire e-mails og to hjemmesideopslag. Én e-mail fra stalkeren optræder alene, og tre e-mails indgår i udvekslinger med offeret, hvor hver udveksling indeholder én e-mail fra stalkeren og én fra offeret. Dertil hører kontekst, som kvinden har skrevet til de forskellige e-mails og opslag.

Vi startede med at læse alle beskederne igennem og lave sproglige analyser af dem, hvorefter vi læste de e-mails, som indeholdt kvindens egen beskrivelse af konteksten. På den måde kunne vi fokusere på sproget uden at lade vores analyser blive påvirket af sagernes situationelle kontekst. Vi har i denne artikel medtaget uddrag af tre e-mails, da flere af dem var lange. Alle navne og steder i materialet er anonymiserede.

Beskederne i datasættet er sendt mellem februar 2010 og december 2013. Kvinden vil fremover blive omtalt Maria. Hun er ekskæreste til afsenderen Peter, og sammen har de en datter. Vores viden om sagens kontekst og Marias fortolkning af beskederne er baseret udelukkende på Marias egne subjektive udlægninger. Der skal derfor tages forbehold for, at denne ensidighed ikke nødvendigvis afspejler sagens faktiske forløb eller afsenderens intention med beskederne. Der er ikke på noget tidspunkt blevet meddelt tilhold mod Peter.

Alle eksempler i artiklen er autentiske og gengivet ordret, som de fremstår i deres originale kontekster, med undtagelse af pseudonymerne. Afvigelser fra dansk retskrivning er bevaret og kommenteres i de tilfælde, hvor de giver anledning til forståelsesproblemer. Vores analyser er overvejende grammatiske, men vi inddrager den situationelle kontekst, når det er vigtigt for fortolkningen af det sproglige materiale.

4. Analyse

I det følgende vil vi først analysere seks sms'er fra Karnov-datasættet. Herefter følger en analyse af uddrag af tre e-mails fra Marias datasæt, og til sidst en sammenligning af beskederne i de to datasæt.

4.1. Datasæt fra Karnov

4.1.1. VI SKAL NOK FÅ DIG!

De tre følgende sms-beskeder har samme sætningsmønster og opfylder alle Frasers første kriterium for en vellykket trussel, idet afsenderen T tager ansvar for udførelsen af en handling, der er rettet

mod modtageren F, gennem førstepersonspronomenet *vi*. Sætningsmønsteret er understreget i de tre beskeder:

- (1) Bare rolig vi skal nok få dig!
- (2) Vi skal nok få dig! Hils din veninde.
- (3) Vi lever stadig. Du er stadig vores mål. Og vi skal nok nå det. Vi ses jo nok om lidt.

T bruger udelukkende pronomenet *vi* i sine beskeder, hvilket ikke stemmer overens med sagens kontekst, da T er nævnt som den eneste aktør i domsafsigelsen. At pronomenet er i pluralis, kan bruges af afsender dels for at fralægge sig noget af ansvaret, dels for at gøre de skriftlige beskeder mere skræmmende ved at antyde, at der står flere personer bag.

I (1) og (2) bruger T modalverbet *skal* i præsens, som semantisk udtrykker forudsigelse. Denne funktion af *skal* er epistemisk, da afsenderen udtrykker vished i sin forudsigelse om, at han ”får hende”. Derudover giver T sig selv kontrollen over situationen, da han fremsætter, at han kommer til at udføre handlingen. Dette sætter F i en forsvarsløs position. Forudsigelser omhandler pr. definition fremtidige situationer, og gennem modalverbet *skal* opfylder beskederne (1) til (3) således den propositionelle vellykkethedsbetingelse for en trussel (se tabel 1), nemlig at afsenderen af en trussel udsiger en fremtidig handling om sig selv.

Funktionen af adverbiet *nok* i forbindelse med verbet *skal* i (1) til (3) er regulativ (Hansen & Heltoft 2011: 1094). Det betyder, at T som afsender gennem *nok* forsikrer F om, at *vi skal nok få dig* (DDO: *nok*, betydning 5b). Forudsigelsen får dermed karakter af et løfte, som i sig selv er en stærk kommissiv sproghandling, altså en sproghandling, med hvilken der udtrykkes en intention om at gøre noget. I denne sammenhæng er *nok* et vishedsadverbium og en epistemisk stancemarkør. Det gør, at afsenderen udviser stor vished og overbevisning om, at forudsigelsen kommer til at gå i opfyldelse. Dette forstærkes yderligere, ved at afsenderen positionerer sig som agent for den uønskede handling.

I (1) og (2) udtrykkes leksikalsk stance gennem verbet *få*. Verbalsyntagmet *få dig* udtrykker den uønskede handling. I denne sammenhæng har *få* betydningen “fange; ramme; tage magten over” (DDO: *få*, betydning 10). Alle tre betydninger indebærer, at udøveren af handlingerne tager kontrol over modtageren, hvilket placerer modtageren i en uønsket og magtesløs situation. Af denne grund opfyldes Frasers andet kriterium om en uønsket handling, som vil påvirke modtageren negativt. Vi formoder, at T’s hensigt med beskederne er at fremtvinge en bestemt perlokutionær effekt hos F, nemlig frygt. Dermed opfyldes Frasers tredje kriterium om at skræmme modtageren. Da alle Frasers betingelser for en trussel er opfyldt, må beskederne derfor betragtes som trusler.

I (3) indeholder sætningen *Du er stadig vores mål* den implicitte skadeshandling. Derfor må *det* i *vi skal nok nå det* referere til den implicitte skadeshandling i den foregående sætning. Den understregede sætning i (3) afhænger derfor udelukkende af konteksten for at kunne blive opfattet som en trussel, hvorimod de understregede sætninger i (1) og (2) kan stå alene som en trussel, da truslen hovedsageligt ligger i verbet *få*.

4.1.2. EN SLEM OVERRASKELSE I AFTEN

I (4) opfyldes Frasers første trusselskriterium også, idet afsenderen eksplicit tager ansvar for en uønsket handling, gennem pronomenet *vi*:

- (4) Vi venter på dig i parken. Du får en slem overraskelse i aften! 26 kommer nok ikke til at ske for dig! (Karnov)

Verbet *venter* i præsens indeholder noget fremtidigt, da man kun kan vente på noget, der ikke allerede er sket. Dermed opfyldes den propositionelle vellykkethedsbetingelse om fremtidighed, nemlig at afsender udsiger en fremtidig handling om sig selv. Stedsadverbialet *i parken* giver et konkret sted for udførelsen. Adverbialet, som diskursreferent, bliver introduceret i definit form. Det kan dermed antages, at både afsender og modtager er bekendt med, hvilken park der er tale om. T benytter således sin viden om F's færden eller lokalområde til at fremkalde frygt hos F. Dette vidner også om hans evne til at være fysisk i nærheden af hende. Derfor opfyldes del i) af den forberedende vellykkethedsbetingelse, om at afsenderen er i stand til at udføre en handling rettet mod modtageren.

Frasers andet kriterium, at skadeshandlingen skal påvirke offeret negativt, opfyldes også i (4). Her underforstås skadeshandlingen i udtrykket *en slem overraskelse*, som må være en overraskelse, modtageren ikke ønsker at få. I den sidste del af (4) skriver T, at 26 ikke kommer til at ske for offeret. Her henvises der til F's kommende fødselsdag, hvor hun fylder 26, hvilket vi ved ud fra beskrivelsen i dommen. Sammen med den dårlige overraskelse må det betyde, at der vil ske noget, som resulterer i, at F ikke kommer til at fylde 26 år. Dette må siges at være en skræmmende udsigt, og derfor opfyldes Frasers tredje kriterium, nemlig at hensigten med truslen er at skræmme offeret.

I (4) bruges *nok* som en evidental partikel (Hansen & Heltoft 2011: 1094), hvilket vil sige, at T anser konstateringen i den sidste sætning for sandsynlig. Denne sandsynlighedsvurdering bevirker, at den essentielle vellykkethedsbetingelse ikke opfyldes, da T ikke forpligter sig til at udføre truslen. I beskederne (1) til (3) har *nok* den modsatte effekt, fordi det bruges til at forstærke en forsikring. Dette er påfaldende, da truslen i beskederne (1) til (3) er vag, så *nok* bruges forstærkende, hvorimod truslen i besked (4) er mere konkret og eksplicit, hvorfor *nok* bruges formildende.

4.1.3. VENT BARE

I (5) bruges mange gentagne udråbstegn, som er en paralingvistisk stancemarkør:

- (5) Vent bare. Når du mindst venter det, så henter vi dig!! Om du er i lejligheden eller i bilen!! Enten det eller også får du snakket!!!

Udråbstegnene intensiverer den emotionelle karakter af beskedens indhold. Dette kunne tyde på, at beskeden er skrevet i affekt, og den er dermed måske en afspejling af afsenderens følelser. Helt anderledes er tonen i (6), som indledes med en venlig hilsen og tilsyneladende positivt ladede følelser rettet mod modtageren:

- (6) Hej søde. Dejligt at se dig. Nyd nu dagen i morgen. Måske de næste dage bliver lidt anderledes. Vi bliver lige og ser om du skal ud.så tager vi dig.der.

Beskeden begynder på en høflig måde med hilsenen *Hej søde*, og stalkeren giver også udtryk for positive følelser med *dejligt at se dig* og *nyd nu dagen i morgen*. De første tre sætninger kunne sagtens være skrevet som en kærlig besked. Ud fra konteksten ved vi dog, at T var blevet meddelt tilhold på tidspunktet for beskeden, hvilket må betyde, at T og F ikke har mødtes og set hinanden efter aftale, men at T har opsøgt F. Set i lyset af det – og resten af beskeden for dens sags skyld – bliver beskeden i stedet ironisk og ubehagelig.

I både (5) og (6) ligger truslen i brugen af de transitive verber *henter* og *tager*, som refererer til en fysisk, uønsket handling udført af T og rettet mod F. Dermed opfyldes Frasers tre kriterier også i disse beskeder, nemlig at afsenderen skal tage ansvar for udførelsen af en (uønsket) handling, at handlingen vil påvirke modtageren negativt, og at hensigten med truslen er at skræmme modtageren.

4.2. Marias datasæt

4.2.1. KAN DU TVINGE DIG SELV

Det følgende uddrag (7) er fra en længere e-mail, som Maria har modtaget fra Peter. E-mailen handler om Peters ønske om mere samvær med deres datter, som bliver henvist til med pronomenerne *hende* og *hun*.

- (7) Kan du tvinge dig selv til at få disse taker slugt, sådan som jeg også har gjort, så er vi et langt stykke vej i forhold til at min tiltro til at du ikke stikker af med hende igen, bliver dæmpet tilstrækkeligt. Jeg har bestemt lyst til at de skal blive dæmpet. Ingen vinder ved at hun bliver gemt endnu engang, der er kun tabere i det spil. [...] Jeg tillader mig tilmed at se et glimt af håb, hvis vi kan mødes på dette foreslag. Du kan presse dit foreslag ned i halsen på mig, for det har du ret til med bopælsforældre-status.

Sætningen *Kan du tvinge dig selv* fungerer som en betingelsessætning. Der er både en direkte og en indirekte sproghandling i spil i betingelsessætningen. Den direkte sproghandling er et assertiv, fordi Peter påstår, at han har foretaget en handling. Den indirekte sproghandling er derimod et direktiv, fordi Peter ønsker, at Maria får *disse taker slugt*. Vi antager, at *taker* er en slåfejl, som skulle have været *tanker*. At ”tvinge sig selv” til noget er ikke en frivillig handling. Peter antyder altså, at han er klar over, at det ikke er ønskværdigt for Maria at *få disse taker slugt*. At ”sluge noget” har den overførte betydning at være nødtvunget til at acceptere eller finde sig i noget ydmygende eller ubehageligt (DDO: *sluge*, betydning 3). *At sluge disse ta[n]ker* kan referere til forskellige aspekter, som alle er ufordelagtige for Maria. Dermed opfyldes Frasers andet kriterium om en uønsket handling.

Efterfølgende skriver Peter *Jeg har bestemt lyst til* og fremhæver sin egen følelsesmæssige interesse. Dette gør han gennem stancemarkøren *lyst*, som forstærkes af adverbialet *bestemt*. Peter udfører to sproghandlinger, en direkte og en indirekte. Den direkte sproghandling er her et

ekspressiv, altså et udtryk for en følelsesmæssig tilstand. Men den indirekte sproghandling er et direktiv, altså et udtrykt ønske om, at nogen gør noget, da sætningen skal lægge et yderligere pres på Maria for at "sluge tankerne".

Peter skriver, at *Ingen vinder ved at hun bliver gemt*. Bag verbet *gemt* ligger implikationen, at datteren bliver gemt for nogen. Samtidig er der en passivkonstruktion, der udelader agenten, og dermed hvem der gemte hende før. Dog refererer *endnu en gang* til *stikker af med hende igen*, og derfor er implikationen, at Maria tog af sted med datteren for at gemme hende for Peter, og at hun måske vil gøre det igen. Med brugen af ordet *spil* italesættes begrebsmetaforen LIVET ER ET SPIL (Lakoff & Johnson 2002). Med denne metafor indikerer Peter, at alle de elementer, der kan indgå i et spil, også indgår i hans og Marias liv. Bryder Maria en af reglerne, resulterer det i, at de alle "taber spillet". Normalt ville den situation ikke være farlig, men set i lyset af konteksten kan det fortolkes som en meget indirekte trussel mod Maria og datteren. Fremtidigheden i beskeden ses gennem modalverberne (*skal* og *kan*), og i at Peter ønsker, at Maria skal gøre noget, hun ikke har gjort endnu. Af denne grund opfyldes den propositionelle vellykkethedsbetingelse.

Det faste udtryk "proppe noget ned i halsen på nogen" (DDO: *hals*) har den overførte betydning at påtvinge nogen noget. Peter gør brug af dette udtryk, dog med verbet *presse* i stedet, som styrker det ufrivillige element i udtrykket. Udtrykket implicerer, at Peter ikke tilslutter sig Marias forslag, da det er påtvunget. Maria bliver gjort til agent for en negativ handling rettet mod Peter, men eftersom Maria ikke selv har afgjort, hvor meget samvær Peter har ret til (det har Familieretten), tilskriver Peter Maria et ansvar, som hun ikke har. Det gør sætningen manipulerende.

I (7) gør Peter brug af to kropsmetaforer, der begge medfører ubehagelige associationer (at "sluge tanker" og at "presse et forslag ned i en hals"). De to metaforer involverer hovedet og halsen, som er vitale kropsdele. At kropsdelene bliver sat sammen med de tilhørende verber (*sluge* og *presse*), gør, at budskabet bliver mere indtrængende og voldsomt, da mennesker generelt orienterer sig og tænker med kroppen. Vi formoder, at Peter bruger kropsmetaforerne for at sikre sig, at Maria forstår alvoren i beskederne, uden at han behøver at skrive noget eksplicit, der kan opfattes som en direkte trussel.

Analysen af (7) viser, hvordan Peter anvender sproghandlinger, der som direkte sproghandlinger udtrykker en konstatering og en følelsesmæssig tilstand, men som indirekte sproghandlinger fungerer som direktiver, der skal lægge pres på Maria om at udføre handlinger, som Peter foreskriver. Derudover anvender Peter en begrebsmetafor og to kropsmetaforer, med hvilke han kan overføre den indirekte trussel og de negative handlinger til mere billedlige betydninger. Vi formoder, at de bruges til at få Maria til at tage beskeden seriøst uden brug af direkte trusler. Analysen af (7) viser ydermere, hvordan Peter, uden at opfylde alle Frasers kriterier, kan true Maria gennem truende og manipulerende sprog.

4.2.2. DU BEDES VIDEREBRINGE KÆRLIGE NYTÅRSHILSNER

Som vi har vist i de tidligere afsnit, indeholder alle beskederne fra Karnov indirekte trusler. I beskederne fra Peter er det imidlertid sværere at afgøre, om de tre trusselskriterier er opfyldt i beskederne. Truslen i (8) er f.eks. langt mere implicit og kontekstafhængig:

- (8) Jeg skal bede om navnet på lægen senest i morgen inden kl 9.00, ellers reagere jeg på det manglende samarbejde.

Peter anmoder om en lægeerklæring gennem direktivet *Jeg skal bede om*, som er formuleret høfligt og formelt. Dog presser Peter Maria til at udføre en fremtidig handling, og det er derfor en potentiel face-truende sproghandling, som retter sig mod Marias negative face, dvs. hendes ønske om at kunne handle frit. Den høflige formulering nedtoner Peters eget personlige ønske om at se en lægeerklæring. Peter fremsætter samtidig en konkret tidsfrist for modtagelsen af lægeerklæringen (*i morgen inden kl 9.00*). Hele sætningen bliver dermed en slags betingelse (“hvis du ikke giver mig navnet på lægen inden i morgen kl. 9.00, så...”) i kraft af den efterfølgende sætning, der indledes med adverbiet *ellers*, og som udtrykker en konsekvens. Frasers første kriterium opfyldes, idet Peter tager ansvar for handlingen i konsekvensen (*ellers reagere jeg*). Det er dog ikke til at vide, hvad *reagere* betyder, hvis ikke man kender til konteksten. Maria, som kender Peter, forstod beskeden som en trussel om at bruge Statsforvaltningen til at tage datteren fra hende.

I (9) er Frasers kriterier for en vellykket trussel endnu sværere at få øje på:

- (9) Du bedes viderebringe kærlige nytårshilsner fra hele hendes familie på min side og fortælle hende at alle glæder sig utrolig meget til at kunne se hende igen snart.

Beskeden starter ud med direktivet *Du bedes viderebringe*, som er en formel passivkonstruktion. Passivkonstruktionen udelader agenten, men det er samtidig en performativ sproghandling, der angiver sproghandlingens illokutionære værdi som en anmodning grundet det performative verbum *bedes*. Ved performative sproghandlinger tilskrives det performative til den, der ytrer sætningen, og således bliver Peter en skjult agent. Samtidig er det interessant, at Peter ikke på noget tidspunkt nævner datteren ved navn i beskeden, da denne e-mail optræder alene uden foregående korrespondance. Det fremstår meget distanceret, fordi beskeden omhandler datteren og hendes familie og i øvrigt er sendt til Maria, som er mor til pigen. Begge dele gør beskeden overdrevet formel og upersonlig, hvilket står i kontrast til de *kærlige nytårshilsner* og *at alle glæder sig utroligt meget til at kunne se hende igen*.

Udover den formelle og upersonlige tone virker beskeden ikke umiddelbart truende. Der bliver heller ikke opfyldt nogen af Frasers kriterier, og det er kun den propositionelle vellykkethedsbetingelse om fremtidighed, der bliver opfyldt. Ud fra konteksten ved vi dog, at Maria så tre mulige trusler i denne besked, som alle er alvorlige, nemlig: At Peter endnu engang ville stille Maria for retten; at Peter ville bortføre datteren; eller at beskeden var en subtil mordtrussel. Pragmatisk opfyldes Frasers andet og tredje kriterium, men ikke semantisk. Eftersom Marias tre udlægninger af beskeden alle rummer negative handlinger, som skræmte hende, opfyldes kriterierne pragmatisk. Ud fra et semantisk synspunkt opfyldes de to kriterier dog ikke, da Peter ikke tager ansvar for nogen uønsket handling rettet mod Maria, og der nævnes ikke nogen handling, der semantisk kan intimidere Maria.

4.3. Komparativ analyse

De to stalkingsager er meget forskellige, både på grund af de skriftlige beskederes udformninger og de situationelle kontekster (se afsnit 5.1). Derfor er der mange forventelige forskelle mellem beskederne, og en sammenligning af dem skal ses i lyset af dette.

Alle T's beskeder indeholder indirekte trusler, og derfor opfylder alle beskederne Frasers tre kriterier om henholdsvis afsenderansvar, en uønsket handling og intentionen om at skræmme modtager. Desuden opfylder de alle den propositionelle vellykkethedsbetingelse om fremtidighed. I truslerne fokuserer T på uønskede handlinger rettet mod F. Det manifesteres især gennem hans hyppige brug af transitiver verber (*få, nå, tager og henter*), hvor F bliver til objekt for handlingen. T bruger stancemarkører, som udtrykker enten vished, forudsigelse eller overbevisning. T's beskeder bærer desuden præg af paralingvistisk stance i form af gentagne og enkelte udråbstegn, som forstærker den emotionelle karakter af beskederens indhold. Dette kunne tyde på, at T er yderst følelsesmæssigt investeret i kommunikationen, selvom han ikke udtrykker det semantisk i beskederne.

Peters beskeder indeholder ingen direkte trusler og kun få indirekte trusler, hvoraf en stor del er kontekstbestemte. Derfor opfyldes Frasers første kriterium om afsenderansvar kun direkte i to af Peters beskeder og indirekte i en af beskederne. Den propositionelle vellykkethedsbetingelse om fremtidighed opfyldes i dem alle, men de resterende vellykkethedsbetingelser opfyldes kun sporadisk eller kun i kraft af konteksten. I Peters beskeder er det i højere grad det manipulerende og kontrollerende sprog, som gør beskederne truende, f.eks. fordi fokus er på handlinger, som Peter ønsker, at Maria udfører. Alle Peters beskeder indeholder et direktiv, enten som direkte eller indirekte sproghandling.

T nævner ikke sin motivation for udførelsen af handlingerne, hvorimod Peter gør meget ud af at retfærdiggøre, hvorfor han har ret til at opfordre Maria til at ændre adfærd, f.eks. i (7): *sådan som jeg også har gjort*. Udover at T ikke inddrager sine egne følelser i sine beskeder, så inddrager han heller ikke sin og F's interpersonelle relation gennem pronomener som "vi" (med reference til F og ham), "os" eller "vores". Dette er helt modsat Peter, som hyppigt bruger de pronomener og henviser til hans og Marias interpersonelle forhold.

5. Diskussion

5.1. Sagernes forskelle

Udover de sproglige forskelle mellem de to datasæt er der store forskelle mellem de to stalkingsager. En afgørende forskel er, at retten vurderer T's beskeder som trusler, men ikke Peters. Dette stemmer overens med vores analyser, eftersom beskederne fra T opfylder alle Frasers kriterier om en vellykket trussel, idet de indeholder dødstrusler og uønskede handlinger rettet mod F. Peters beskeder, derimod, opfylder kun få af Frasers kriterier om en vellykket trussel, og de opfylder derfor ikke kravene for en trussel i henhold til § 266, som er, at en trussel skal være generelt "egnet

til hos nogen at fremkalde alvorlig frygt". Beskederne er for kontekstafhængige og har ikke en generel egnethed til at fremkalde alvorlig frygt.

Alle T's beskeder er korte, og de lægger ikke op til dialog. Peters e-mails er en del længere, består af længere sætninger, og flere af dem indgår i mailkorrespondancer med Maria. Vi antager, at forskellene skyldes brugen af henholdsvis e-mailmediet og sms- og mms-mediet, som i højere grad lægger op til udveksling af korte beskeder, samt at T er meddelt tilhold, som gør kommunikationen med F strafbar i sig selv.

5.2. Refleksion og kritisk syn

Vores analyser viser, at der i de to datasæt forekommer mange forskellige slags sproglige virkemidler, som f.eks. transitive verber, betingelsessætninger, direktiver, kommissiver, høfligheds- og face-truende strategier, samt stancemarkører der udtrykker vished, overbevisning, forudsigelse og holdninger. Disse kan bidrage til at gøre sprog truende, men ud fra de to datasæt kan vi ikke sige noget generelt om trusler og truende sprogs opbygning. Dette skyldes dels sagernes forskelle, dels vores datasæt, som kun er små udpluk af de samlede beskeder, som vi ved, at F (mindst 252 beskeder) og Maria (mindst 2000 henvendelser) har fået tilsendt.

Vores artikel viser dels vigtigheden af nærsproglige analyser af trusler, især indirekte trusler, dels inddragelsen af konteksten for fortolkningen af truslernes indhold. Den sproglige analyse af Peters beskeder tydeliggør, at Straffelovens § 266 er utilstrækkelig. Peters indgående kendskab til Maria gør det muligt for ham at skabe frygt hos Maria, uden at beskederne opfylder en **generel** egnethed til at skabe frygt, dvs. skabe frygt hos en hvilken som helst person.

Da stalkingsager afhænger af afsender og modtagers relation, er det forventeligt, at kommunikationen varierer fra sag til sag. Eftersom ca. 100.000 danskere bliver stalket hvert år, formoder vi, at der er mange sager, som minder om Marias. I de tilfælde ville det gavne retssystemet at tilpasse § 266 eller lave en ny definition, der både inkluderer en definition af indirekte trusler og truslernes faktiske perlokutionære effekt, sådan at trusler, der ikke er generelt skræmmende, også medtages. Dog skal der så tages forbehold for, at en bredere definition kan føre til, at sproghandlinger kan opfattes som trusler, uden at de rent faktisk er trusler. Derudover ville det gavne retssystemet at vægte en sprogvidenskabelig tilgang højere. Både for at anerkende alvoren i stalking og for i sidste ende at få flere stalkingsager i retten og dermed flere stalkere dømt.

6. Konklusion

Vores analyser viser, at der er store forskelle i de skriftlige beskeder indhold og udtryk i de to datasæt, som henholdsvis repræsenterer beskeder fra en retssag og en privat sag.

I datasættet fra Karnov indeholder alle beskeder indirekte trusler, hvorfor alle beskeder også eksplicit opfylder Frasers tre kriterier om henholdsvis afsenderansvar, en uønsket handling og intentionen om at skræmme modtager. Truslerne manifesteres særligt gennem T's hyppige brug af transitive verber, som alle refererer til en fysisk, uønsket handling rettet mod modtageren F.

I datasættet fra forskningsprojektet er beskederne en del længere. Peter gør brug af høfligheds- og face-truende strategier, som bidrager til, at sproget bliver kontrollerende og manipulerende. Derudover fokuserer Peter i høj grad på handlinger, han ønsker, at Maria udfører. Der fremsiges kun få trusler, som alle er indirekte, og Frasers første kriterium om afsenderansvar er det eneste kriterium, der opfyldes eksplicit.

Vores analyser viser, at fortolkningen af trusler kan afhænge betydeligt af den kontekst, hvor de ytres, og at de sproglige elementer, der udgør truslerne og/eller det truende sprog, kan variere meget. Mange af beskederne, især i Marias datasæt, indeholder ud fra et pragmatisk synspunkt trusler. Men ud fra et semantisk synspunkt gør de ikke, da indholdet i beskederne ikke opfylder Frasers tre kriterier for en direkte trussel. Især i stalkingsager kan den intime relation mellem parterne medføre, at beskederne bliver meget indforståede, hvilket gør det muligt for stalkeren at true med scenarier, der ikke virker skræmmende og uønskede udadtil.

Referencer

- Austin, John L. 1997 [1962]. Lokutionære, illokutionære og perlokutionære handlinger. *Ord der virker*. Oversættelse og indledning af John E. Andersen og Thomas Bredsdorff. København: Gyldendal, s. 118-131.
- Brown, Penelope, & Levinson, Stephen C. 1987. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 321-335.
- Christensen, Tanya Karoli, & Bojsen-Møller, Marie. 2019. Sproglige virkemidler i indirekte trusler. *17. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog* (Bind 17, s. 207-226). Aarhus: Aarhus Universitet.
- Dansk Stalking Center. *Hvad er stalking?* <https://www.danskstalkingcenter.dk/hvad-er-stalking/> (besøgt d. 17. maj 2019)
- DDO (Den Danske Ordbog). <https://ordnet.dk/ddo> (besøgt d. 17. maj 2019)
- Fraser, Bruce. 1998. Threatening revisited. *Forensic linguistics* Vol. 5, No. 2, University of Birmingham Press, Boston University, s. 159-173.
- Gales, Tammy. 2015a. The stance of stalking: a corpus-based analysis of grammatical markers of stance in threatening communications. *Corpora* 2015 Vol. 10, No. 2, Edinburgh University Press, s. 171-181.
- Gales, Tammy. 2015b. Threatening Stances Language and Law. *Linguagem e Direito*, Vol. 2(2), s. 1-25.
- Gingiss, Peter. 1986. Indirect threats. I *Word*, 37:3, (onlineudgave fra 16.06.2017), s. 153-158.
- Hansen, Erik & Lars Heltoft. 2011. *Grammatik over det Danske Sprog* (GDS). (1 udg.) Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, København: Syddansk Universitetsforlag.
- Harder, Peter. 2006. Dansk Funktionel Lingvistik. *Nydanske Sprogstudier (NyS)* 34-35, s. 92-120.
- Karnov Online. <https://pro.karnovgroup.dk/>
Københavns Universitet. 2018. Truslers sprog og genre. <https://nors.ku.dk/forskning/projekter/truslers-sprog-og-genre/> (besøgt d. 23. april 2019)
- Lakoff, George & Johnson, Mark. 2002 [1980]. *Hverdagens metaforer*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Meloy, J. Reid; Hoffmann, Jens; Guldemann, Angela.; James, David. 2011. The Role of Warning Behaviors in Threat Assessment: An Exploration and Suggested Typology.
- Muschalik, Julia. 2018. *Threatening in English: A mixed method approach*.

- Retsinformation. 2012. Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning. <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2012/112> (besøgt d. 20. april 2021)
- Searle, John R. 1969. What is a Speech Act? *Pragmatics, Discourse Analysis and Socio Linguistics*, s. 1-16.
- Searle, John R. 1976. A Classification of Illocutionary Acts. *Language in Society*, Vol. 5, No. 1, Cambridge University Press, s. 1-23.
- Straffeloven § 266. *Danske Love*. <https://danskelove.dk/straffeloven/266>
- Yamanaka, Nobuhiko. 1995. On indirect threats. *International Journal for the Semiotics of Law* Vol.VIII no.22, s. 37-52.